

Обраћање првог замјеника високог представника, Рафија Грегоријана, на презентацији Годишњег извјештаја о глобалној конкурентности, Академија наука и умјетности

Неконкурентан систем који се мора мијењати

Даме и господо,

Нисам овдје да бих причао о пет захтјева и два услова и транзицији Канцеларије високог представника у Канцеларију специјалног представника ЕУ, него о Босни и Херцеговини. Не вјерујем да ће било коме бити изненађење ако вас подсјетим да је рангираност Босне и Херцеговине на Индексу глобалне конкурентности, иако је 2005. и 2006. године била у сталном расту, у посљедње двије године у паду.

У 2005. и 2006. години били смо свједоци охрабрујућег нивоа политичког и административног прагматизма. Не може се рећи да је законодавни план био баш бриљантан, али је био почетак бављења кључним реформама: у државном парламенту је донесено 80 закона, од којих су многи водили ка далекосежним реформама које су резултирале повећаним GDP-ом, директним страним улагањима, повећаном запосленošћу и ниском инфлацијом.

Као што нам је свима познато, 2007. и 2008. година биле су другачија и прилично туробна прича. Резултати тога се могу јасно видјети у Парламентарној скупштини, гдје је донесено само 20 закона, од чега се један односио на повећање плата чланова Парламента.

У току двије године, активности које се односе на грађане – под чиме подразумевам отварање нових радних мјеста, побољшања у пружању социјалних услуга и основне инфраструктуре, те помаке у погледу евро-атлантске интеграције, што може понудити гаранцију стабилности, безбједности и просперитета – дакле, све ове активности стављене су на чекање.

Медијска пажња и политичка енергија увучени су у дубоки међустранички ћорсокак, што има више везе са подјелом богатства него са његовим стварањем, и личностима више него са принципима.

* * *

Све ово се наводи у извјештају који се објављује данас.

Босна и Херцеговина је пала са 88. позиције у свијету у 2005. години (што је, успут буди речено, значајно побољшање након 2004. године) на 107. позицију.

У категорији у којој се рангирају земље у погледу лакоће пословања, Босна и Херцеговина је пала са 91. мјеста у 2005. години на 119. мјесто ове године.

Што се тиче региона, Босна и Херцеговина се налази на самом дну, заједно са Албанијом, али с једном значајном разликом: изгледи Албаније су позитивнији.

Оно што је значајно за напоменути јесте да се у овогодишњем извјештају политичка нестабилност и неефикасна администрација наводе као основни узроци слабог учинка ове земље.

Нажалост, поред чињенице да су ово главни узроци, то нису и једина подручја у којима је забиљежен пад. Босна и Херцеговина

је пала и у категоријама у којима се мјере ефикасност институција и квалитет инфраструктуре; позиција Босне и Херцеговине је, такође, пала и у области високог образовања и иновација, те скоро у свим аспектима функционисања њеног унутрашњег тржишта.

Потребно је напоменути да је БиХ на дну регионалног поретка у погледу испуњења услова Стратегије за ЕУ утврђене у Лисабону. Основна полука Лисабонске стратегије је стварање нових радних мјеста – и ако постоји једно подручје у којем ова земља очајнички треба да начини помаке и у којем сигурно не може себи приуштити да подбаци у том погледу, јесте отварање нових радних мјеста. Ипак, у овој области, као и у многим другим, налази се на посљедњем мјесту.

Политичари треба да престану стално искључивати будилник који овај извјештај представља.

Не може се даље онако како се радило у посљедње двије године. Ова земља се креће у погрешном правцу.

* * *

Рекао сам раније да политички ћорсокак има више везе са личностима него са принципима. На неки начин, на ово се може гледати и у позитивном свјетлу, јер, уколико се, у суштини, ради о личностима, онда би се проблем могао брзо ријешити.

Доказе за овакву тврдњу смо видјели у новембру, када су лидери три водеће политичке странке успјели да постигну консензус о кључним питањима која су годинама била камен спотицања. Такозвани Споразум из Пруда, уколико се узгоји у правој политичкој “Петријевој посуди” и ако му се да законодавна суштина, могао би ојачати капацитете државних институција да се припреме за интеграцију у НАТО и ЕУ и тиме ријеше неке од горућих проблема који су наглашени у Извјештају о глобалној конкурентности.

Али, ако се Споразум из Пруда имплементира у потпуности у

прихватљивој и задовољавајућој форми, то, само по себи, неће учинити БиХ конкурентнијом. Потребно је учинити далеко више. Прије нешто више од годину дана, три премијера су се договорили да спроведу низ кључних економских реформи које су, у суштини, техничке природе и које ће имати позитиван утицај на економску климу у краткорочном периоду. Двије од ових реформи – доношење Закона о облигацијама БиХ и успостављање модерног и ефикасног система банкарске супервизије – тек треба да се спроведу.

То би сасвим сигурно био знак да се Босна и Херцеговина враћа на пут којина крајуводи ка просперитету који доносе реформе, уколико би током првих мјесеци 2009. године могао бити постигнут напредак у имплементацији ових мјера, које су дио програма придруживања Европској унији. Оне су, такође, у складу с чланом 1. Устава Босне и Херцеговине, који предвиђа успоставу јединственог економског простора и слободно кретање роба, услуга и људи.

Овим би се, такође, на посебно практичан и одговарајући начин ријешило неколико очигледних недостатака босанскохерцеговачког пословног окружења утврђених у Извјештају о глобалној конкурентности.

Парадокс Босне и Херцеговине лежи у томе да нема пуно спора око онога што је потребно учинити како би ова земља постала конкурентнија. Ријетке су земље које се могу похвалити тако пажљиво разрађеним развојним планом и ријетке су земље иза којих је стајала међународна коалиција која је тако досљедно показивала своју спремност да подржи тај пут развоја.

Увјерен сам да је политички застој, који је толико наштетио добробити грађана, увелико узрокован политичким системом који је оквир за дјеловање политичара. Они се не могу суздржати од искориштавања система за стицање властите користи.

Исто вриједи и за економију. Проблем нису грађани, јер грађани

ове земље напорно раде као и грађани било које друге земље; предузетници у БиХ су једнако предузетни као и другдје – проблем лежи у систему.

Желио бих да с вама кратко подијелим један приједлог за који сматрам да би могао потпуно промијенити економију БиХ.

Обављајући функцију првог замјеника високог представника, ја сам истовремено и супервизор за Брчко дистрикт. У Брчком смо утврдили да је власништво органа власти над ресурсима фактор који највише спречава пословни раст и отварање нових радних мјеста и зато смо одлучили да прекинемо ту везу.

Будући да је у Босни и Херцеговини потребно готово двије године да би се уговор извршио на суду, а за регистровање предузећа је потребно готово два пута дуже него за његово затварање, потребно је размотрити начине за поједностављивање пословања како би оно постало профитабилније и на тај начин подстакло отварање већег броја радних мјеста.

Један од начина на који се то може урадити и истовремено елиминисати највеће изворе потенцијалне корупције јесте путем успостављања система који подстиче приватно власништво над грађевинским и пољопривредним земљиштем. То би помогло у стварању аутентичног имовинског и хипотекарног тржишта, што би, заузврат, смањило трошкове пословања и промовисало отварање нових радних мјеста. На крају крајева, зашто би банка хтјела дати зајам, уз ниску каматну стопу, за проширење предузећа уколико је једини залог зграда која се налази на земљишту у власништву органа власти?

Крајем јануара, намјеравам да Скупштини Брчко дистрикта представим нацрт закона који ће омогућити свеобухватну продају земљишта у друштвеном власништву које није намијењено за функционисање органа власти. Почели смо тако што смо се запитали зашто су органи власти највећи власници земљишта? Да ли органи власти воде пословање боље од привредника? Да ли органи власти земљиштем располажу боље од пољопривредника?

Дистрикт обухвата око 1% територије Босне и Херцеговине и има нешто више од 100.000 становника, па ипак, само у подручју Брчког имамо некретнине у друштвеном власништву чија је вриједност 500 милиона КМ. Цијена приватног земљишта је поремећена, док су приходи органа власти од изнајмљивања друштвене имовине једва довољни за плаћање трошкова одржавања те имовине, а значајан износ прихода се губи, јер органи власти сами себи не плаћају порез на некретнине.

Ово је огромна цифра, само у Брчком! Замислите који би то износ могао бити за Босну и Херцеговину у цјелини!

Широм земље имате некретнине чија се вриједност мјери милијардама КМ које су у друштвеном власништву и због тога су под контролом политичара.

Земљишна реформа ће имати позитиван утицај на финансије органа власти, на инвестиције, на отварање нових радних мјеста, на ефикасност пословања и, дугорочно гледано, на цијене које плаћају потрошачи. Политичари можда не могу да постигну договор о томе каква би земља Босна и Херцеговина требало да буде, али би, у најмању руку, требало да се договорео политичким рјешењима која ће ову земљу учинити просперитетнијом.

Крајње је вријеме да се економска реформа престане жртвовати зарад политике у којој нико не побјеђује. Реформа није нека ружна ријеч. Ранија искуства су показала да реформе побољшавају ствари, чак и уколико је за њих краткорочно потребно поднијети извјесне тешкоће. Сјетите се како се стање побољшавало када су реформе усвајане и спровођене и упоредите то са садашњом ситуацијом. Успоравање реформи и враћање на пријашњи ниво довело је до пада рејтинга Босне и Херцеговине у смислу њене конкурентности.

Уколико се предузму разумне мјере на побољшању пословног окружења, рејтинг Босне и Херцеговине у оквиру Извјештаја о глобалној конкурентности за следећу годину може бити знатно бољи, а, што је још важније, свакодневни живот у овој земљи

такође може бити пуно пољи. Међутим, политичари морају од вас чути да ви инсистирате на тим мјерама.

Хвала вам.